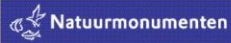

Naturmonumenten

MeerMaas Ravenstein- Raamsdonkveer
De Maas, een bron van leven

bij natuurontwikkeling wij komen, krijgen een nuttige bestemming. Eventuele opbrengsten hieruit bieden kansen om aanvuulend op overheidsplannen ontbrekende schakels in te richten. Natuurmonumenten zoekt daarnaast andere financieringskrommen. Naast donaties, subsidies en ledenbijdragen, bieden ontwikkelingen in duurzame energie, zoetwatervoorziening of het Deltaprogramma voor de grote rivieren wellicht nieuwe kansen om onze visie samen met anderen te realiseren.

Veiligheid en natuur

Een goede doorstrom van hoogwater in de uiterwaarden is ontzettend belangrijk. Door juiste inrichting en natuurbeheer kunnen de hoogwaterveiligheid van bewoners van het aangrenzende binnelandse gebied beter geborgd worden. Natuurmonumenten wil riviervuimende maat-

regelen nemen, zodat de afvoer capaciteit vergroot én er nieuwe kansen ontstaan voor natuur en landschap.

Belief de nieuwe natuur

Iedereen houdt op zijn manier van de natuur. Als inspiratiebron, voor ontspanning, als speelplek of voor verandering. De Maasutervaren met al zijn historie en natuur verdienen het om ontdekt te worden. Met aan de ene kant cultuurhistorische rivierlandschap, met de dijk en het lint van Maasduinen.

Wij le meer weten over de Maasutervaren?

Kijk dan op natuurmonumenten.nl/maasutervaren. Kijk op natuurmonumenten.nl doe hoe je die natuur kunt beschermen.

Natuurmonumenten

Natuurmonumenten is een onderdeel van Stichting Natuur en Milieu

Wil je meer weten over de Maasuiserwaarden?
Kijk dan op natuurmonumenten.nl/maasuiserwaarden.
Kijk op natuurmonumenten.nl/doemee hoe jij die
natuur kunt beschermen.

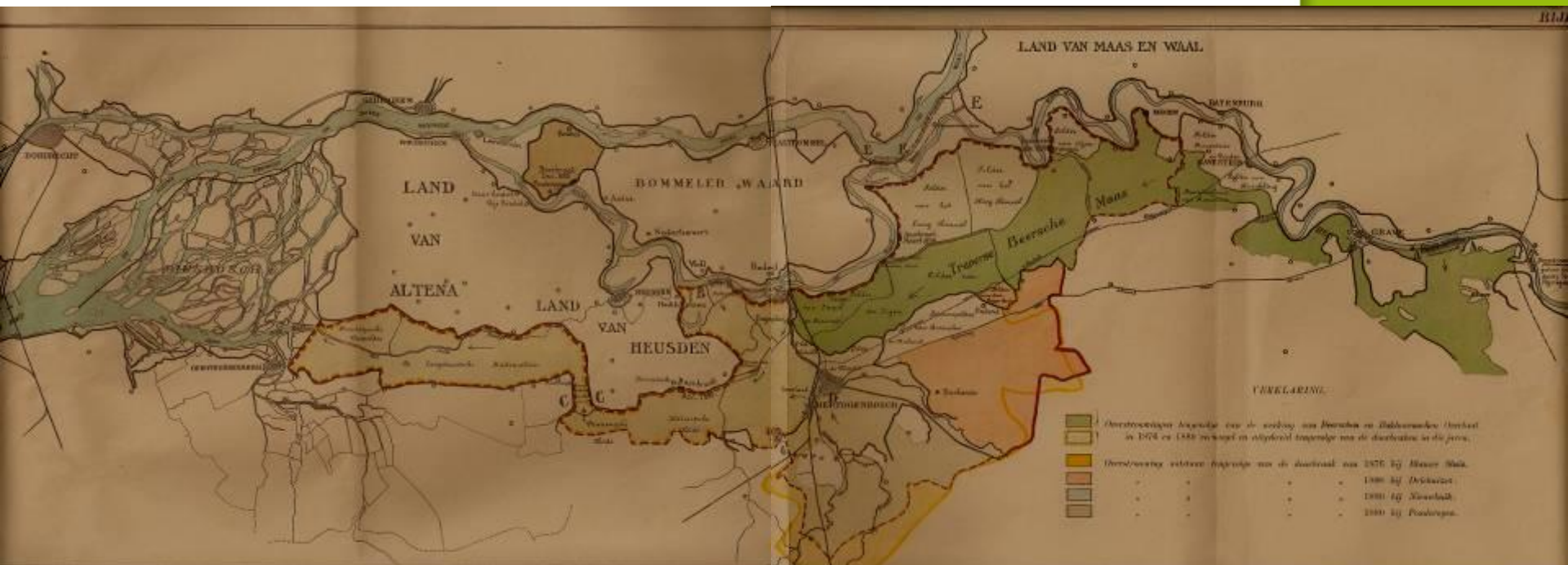
Natuurmonumenten. Als je van Nederland houdt.

Het is haast onmogelijk te bevatten hoe de Maas veranderd is als gevolg van antropogene activiteiten. De geschiedenis van de Maas is doorspekt van overstromingen en wateroverlast.

Van een ongecontroleerde regenwaterrivier met ongecontroleerde overlaten is de Maas nu voor het merendeel een gestuwde laaglandrivier.

Nog veel potentie om de nog aanwezige dynamiek ook voor natuur en landschap te benutten in combinatie met de actuele veiligheidsopgaven in het rivierengebied.

ZALT BOMMEL

ODEN
Polder

Maas
MEGEN

OKHOVEN

OSCH

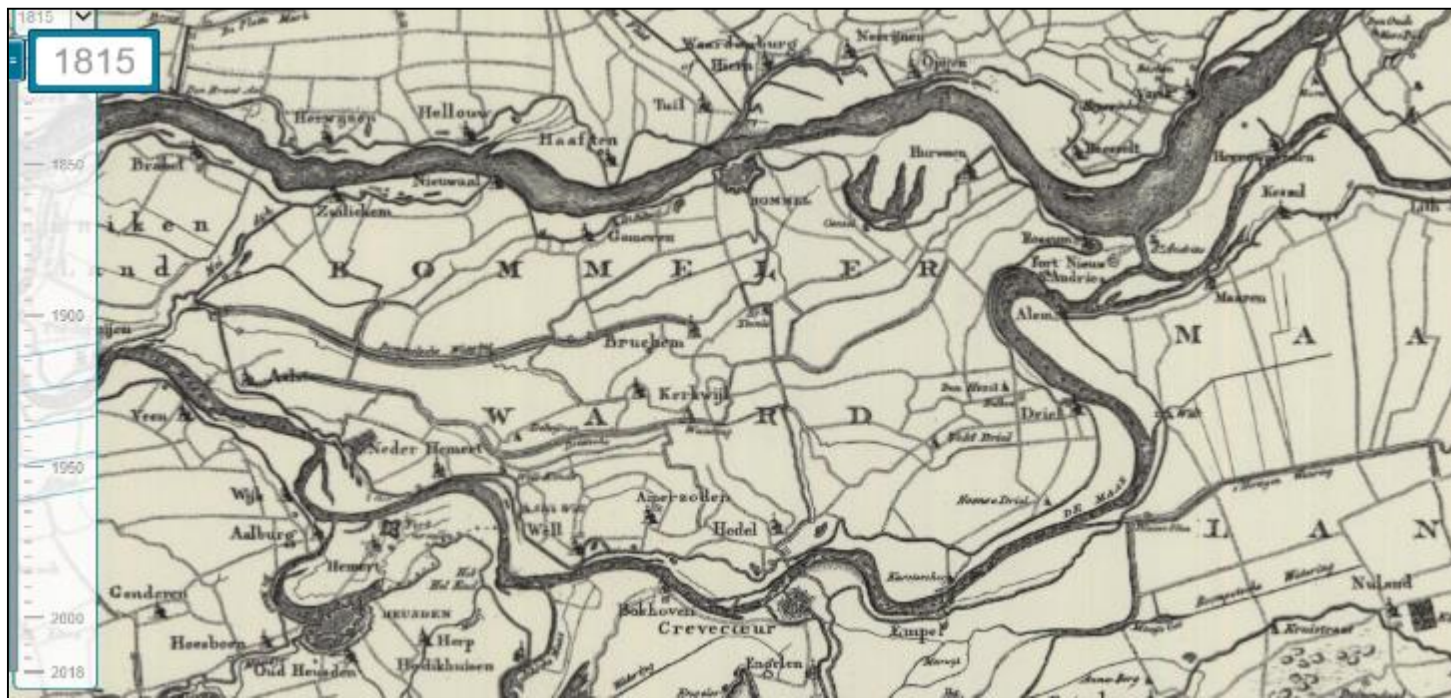

Regenwaterrivier, ruim 900 km lang

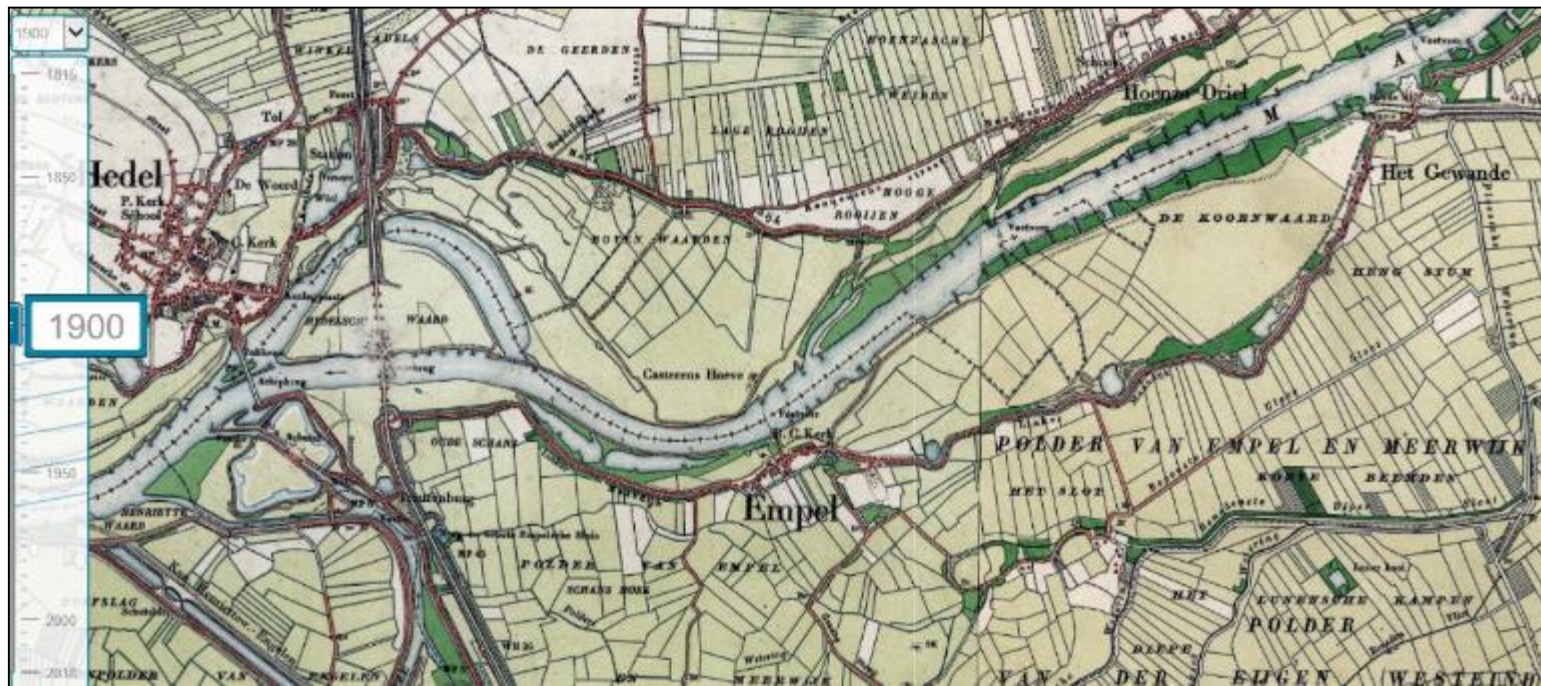
Een vlak landschap: een sterk meanderende rivier

De Maas was veel ondieper en breder op veel trajecten

Lange kribben (tot wel meer dan 100 meter). Veelal nog aanwezig onder het maaiveld

Complexe politiek bestuurlijke organisatie,
grote militaire belangen (Zuiderwaterlinie).

Aanleg Baardwijkse Overlaat 1766

“Geen beter bate dan de kost
Die ons van overlast verlost,
En van de Beerse Overlaat
Niet dan ‘t gedenken overlaat”

Tekst monument Beerse Overlaat bij Beers

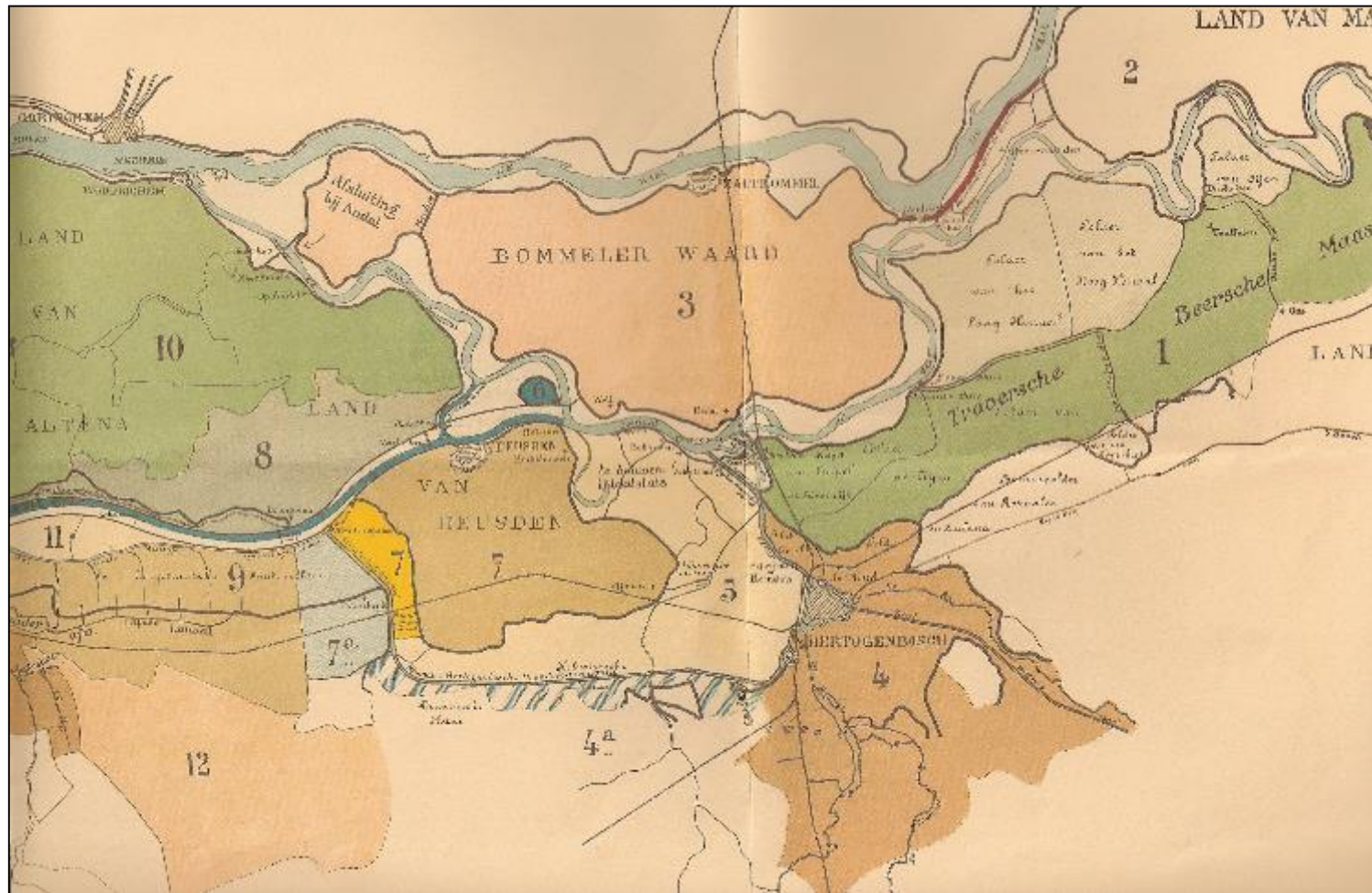
Aanleg Bergse Maas begin 20e eeuw maakte grote waterstaatkundige aanpassingen verder mogelijk. Scheiding tussen Maas en Waal. De Maas wordt een getemde rivier

Meanderboog bij
Macharen

Aanleg Drongelens Kanaal begin 20e eeuw

Als gevolg van de hoge ligging en met de ook nog eens de beperkte overstromingsduur, werden de uiterwaarden van de Maas steeds verder en meer gecultiveerd voor landbouw. Nauwelijks meer kenmerken van een natuurlijk riviersysteem aanwezig.

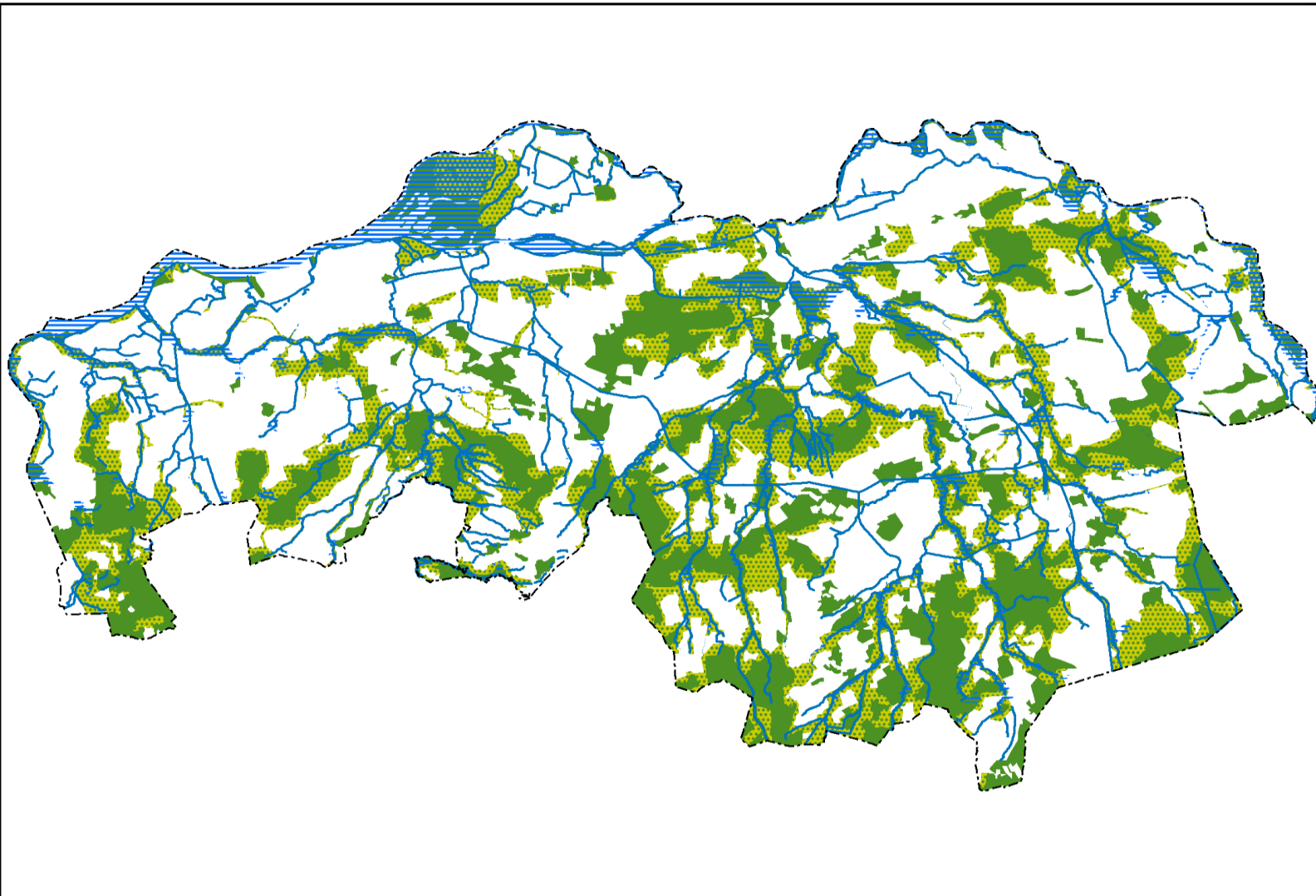

Nog steeds veel natuurlijke rivierdynamiek aanwezig.

‘Open systeem’ snel en relatief makkelijk natuurkwaliteit te bereiken.

Natuurbeleid jaren '90: EHS, nieuwe natuur (Natuur Netwerk Brabant), rivierengebied kwam op de kaart

*Natuurmonumenten
anticipeerde daarop met het
multi project MeerMaas dat ten
doel heeft tussen Heusden en
Ravenstein een veilig en
aantrekkelijk landschap te
ontwikkelen*

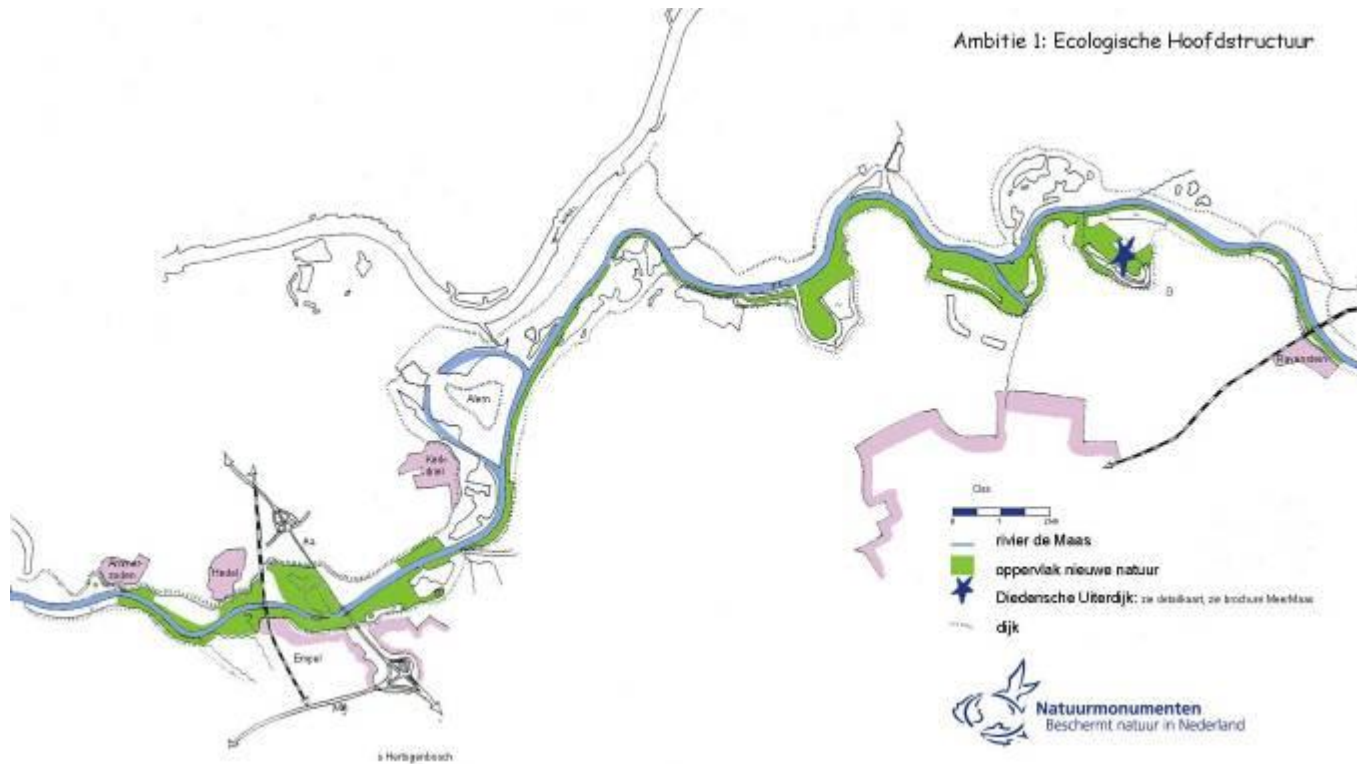

*65 km natuurlijke
Maasoevers*

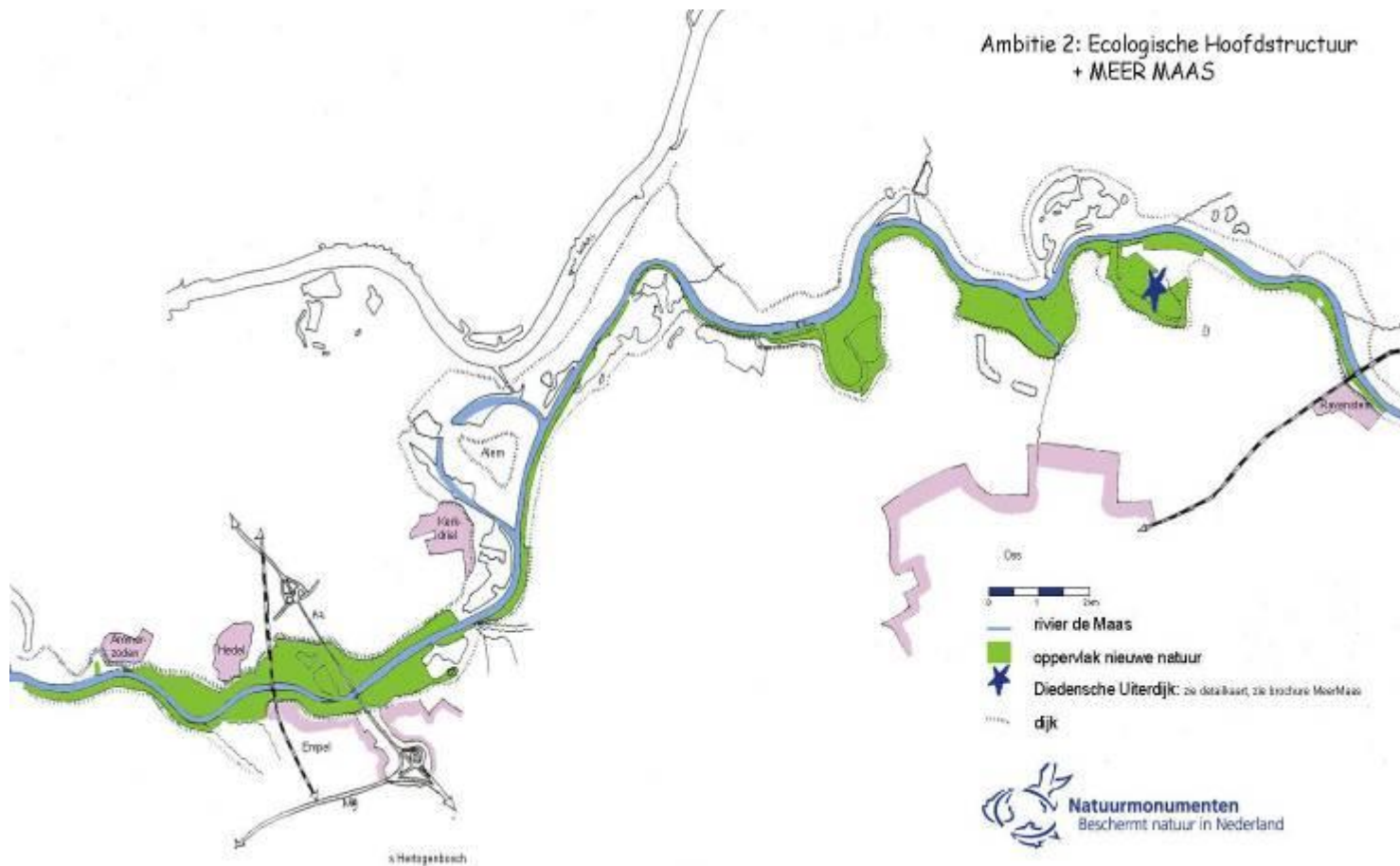
*800 ha extra
nieuwe natuur*

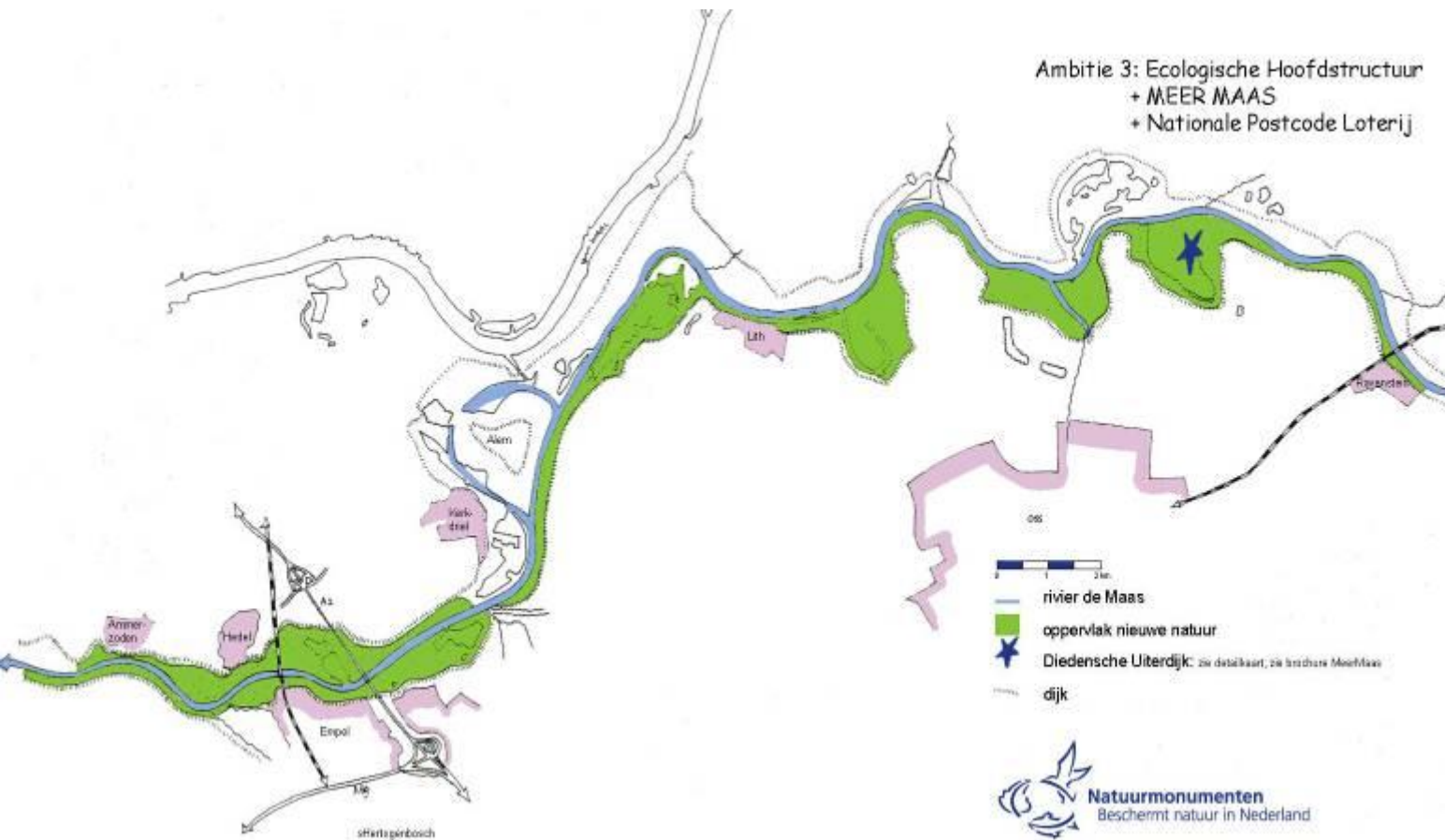
Eerste ambitie: realisatie Ecologische Hoofdstructuur (NNB)

Tweede ambitie: EHS + programma MeerMaas

Derde ambitie: EHS + Programma Meer Maas + bijdrage Postcodeloterij

Natuurontwikkeling MeerMaas draagt bij aan:

- natuurlijker riviersysteem en een aantrekkelijk landschap
- lokale ooibosontwikkeling
- benutten rivier dynamiek
- toename kenmerkende soorten rivierengebied
- toegankelijk en beleefbaar voor recreant en bewoners
- duurzaam en veilig rivierengebied

Grootschalige herinrichting noodzakelijk
voor rivierverruiming, nevengeulen etc.

Samenwerking met riviergemeenten, overheden en bedrijfsleven.

Vrijkomende klei benutten voor keramische industrie en andere
doeleinden. Opbrengsten herinvesteren in MeerMaas
(revolving fund)

Vereniging
Natuurmonumenten

Natuurmonumenten 40, 1041 3-Geestdied

Maasuiteerwaarden

- Vrij wandelen
- Tussen zonsopgang en zonsondergang
- Honden, mits aangelijnd, mogen mee

Overigens
verboden toegang
artikel 461 w.v.s.

Een beeld van de resultaten tot op heden

Hedelse Bovenwaarden

Benutten en inpassen getijde dynamiek

Natuurmonumenten

bron: RWS / J.v.Houdt

Restant oude meander

Getijde dynamiek

Door benutting rivierdynamiek ontstaat meer duurzame
verscheidenheid in het gebied. Belevingswaarde neemt toe.
Bijdrage aan veiligheid riviersysteem.

1e bevers in 2008

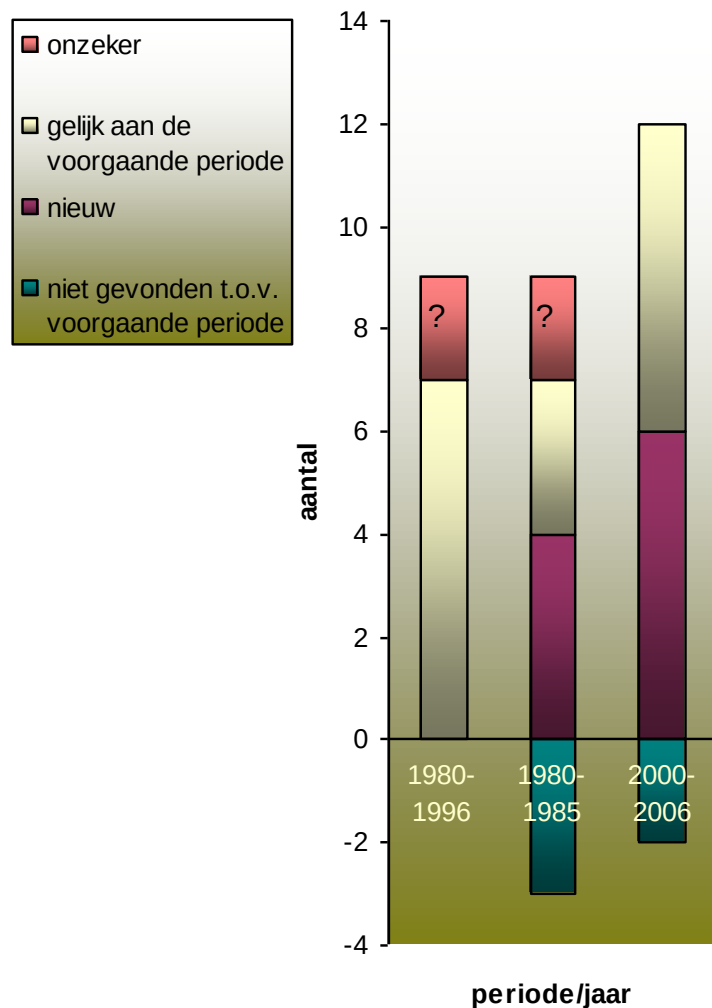

‘Hoogwater’ burcht

Bijzondere plantensoorten Hedelse Bovenwaarden

OVERZICHT VAN DE ONTWIKKELING VAN HET AANTAL INDICATIEVE PLANTENSOORTEN IN DE HEDELSE BOVENWAARDEN IN DE PERIODE VOOR EN NA NATUURONTWIKKELING. ER ZIJN ZEKER ENKELE ONZEKERHEDEN VAN VOOR DE JAREN '90 OMDAT TOEN EIGENLIJK ALLEEN NAAR GRASLANDFLORA WERD GEKEKEN.

Inventarisatie Maas in beeld

Soort	1956-1957	1980-1985	2000-2006
Brede ereprijs	*	*	*
Bruin cypergras			*
Engelse alant			*
Geoorde zuring	*	*	*
Goudhaver	*	*	*
Grote tijm	*		
Kamgras		*	
Kattendoorn			*
Sikkelklaver	*	*	*
Slijkgroen	?	*	*
Veldgerst		*	
Wattergentiaan			*
Wilde marjolein			*
Witte waterkers	?	?	*
Zacht vetkruid	*	?	*
Zachte haver	*		

toename aantal soorten stroomdal flora

Konijnen helpen ook een handje

Variatie in het gebied maakt het aantrekkelijk voor mensen en zorgt voor grote soortenrijkdom

Opengesteld als struinnatuur

Empelse waard

Geul met stagnant water,
in toenemende mate verlanding,
vissterfte in droge zomers

A large sign with three photographs at the top: a lake, a bird in flight, and a rocky shore. Below the photos is the text "WE ♥ MSPRT" and "Samen voor een schone wijk". At the bottom, a blue banner contains the text "Den Bosch is mooier as Parijs" and "As ge oew troep hier achterlaot bende nie wijs". Below this, it says "-Marion Schouten, wijkbewoner-". At the very bottom, there are logos for "Natuurmonumenten", "maaspoortnieuws", and "v-Hertogenbosch".

WE ♥ MSPRT
Samen voor een schone wijk

Den Bosch is mooier as Parijs
As ge oew troep hier achterlaot bende nie wijs

-Marion Schouten, wijkbewoner-

Natuurmonumenten maaspoortnieuws v-Hertogenbosch

lange krib nog herkenbaar
aanwezig in landschap

(vissers)haventje Empel
thans strandje

oude veerstoep

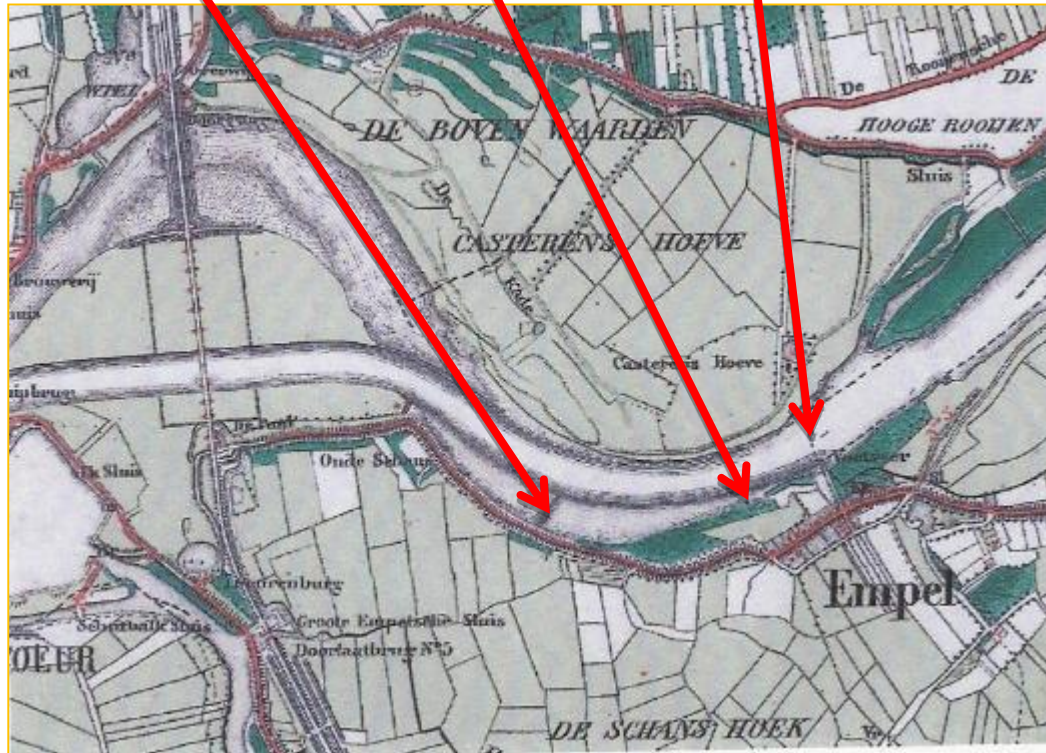
Topografische kaart 1836-1843

Kanaliseatie van de Maas, noordwaardse verlegging

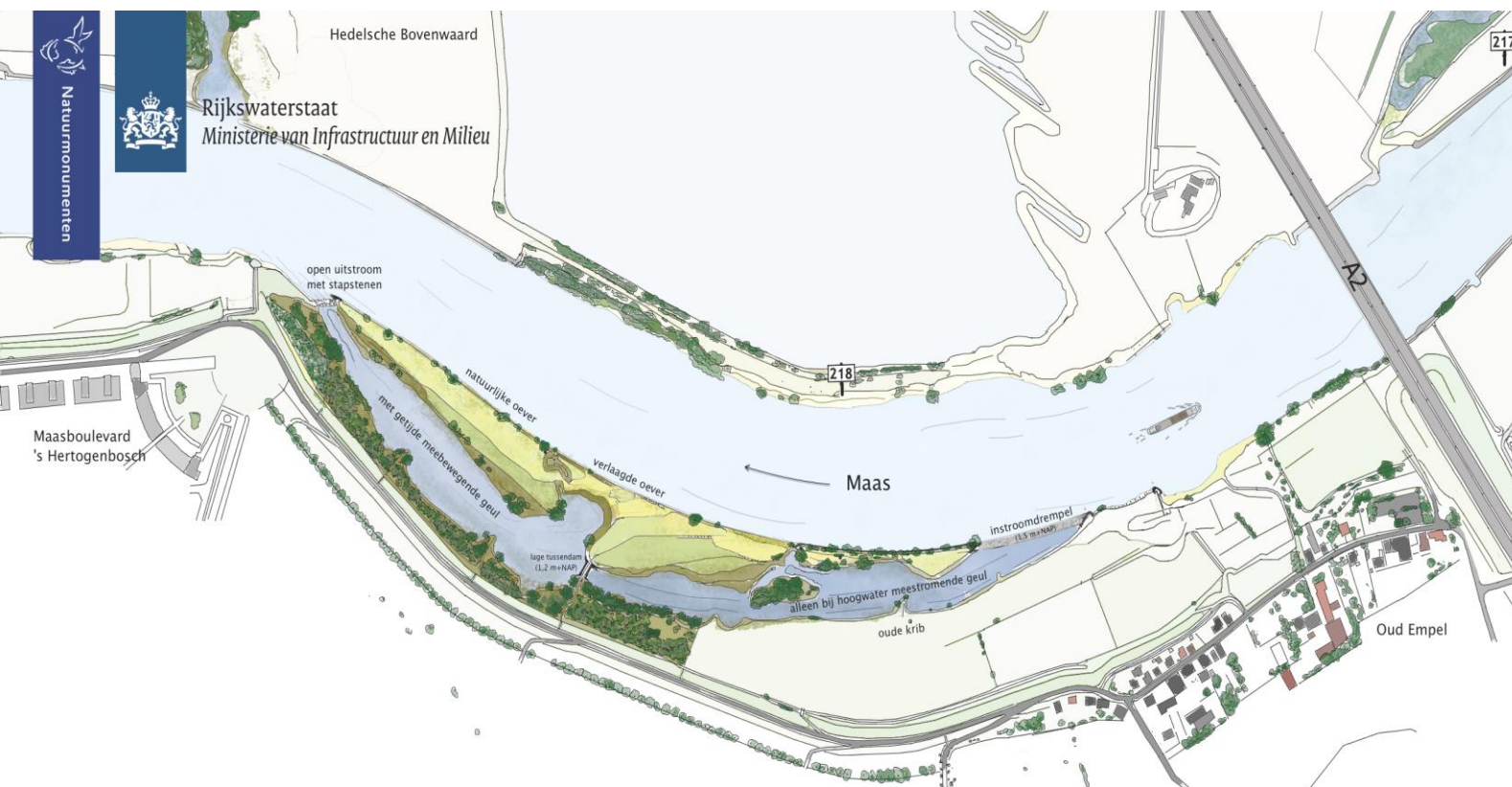
lange krib

oude veerstoep

gedempt haventje
huidig strandje

Topografische kaart 1874

Herinrichting Empelse Waard 's Hertogenbosch

20 februari 2015
Ontwerp Jos Rademakers Ecologie en Ontwikkeling, Oijen
Aan deze tekening kunnen geen rechten worden ontleend

Opengesteld als struinnatuur

Fort Crevecoeur

20 februari 2015

Ontwerp Jos Rademakers Ecologie en Ontwikkeling, Oijen
Aan deze tekening kunnen geen rechten worden ontleend

Niet opengesteld a.g.v. gebruik militair oefenterrein

toename aantal stroomdalsoorten

Voorontwerp KRW-project Maasoevers Fort Blauwe Sluis
Krommenhoek, Gewande, 's Hertogenbosch
10 januari 2013

Inrichtingsplan

Fort 'Blauwe Sluis'

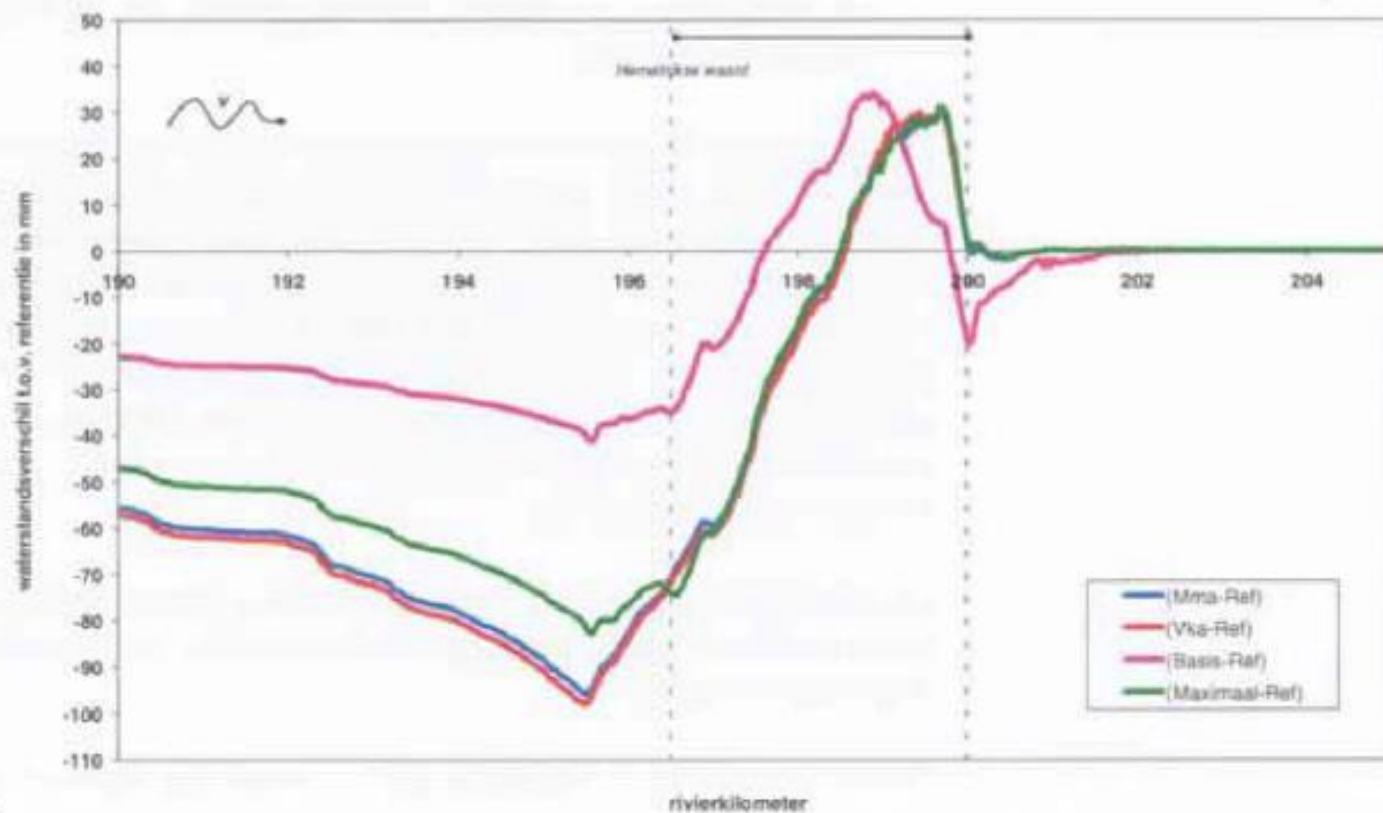

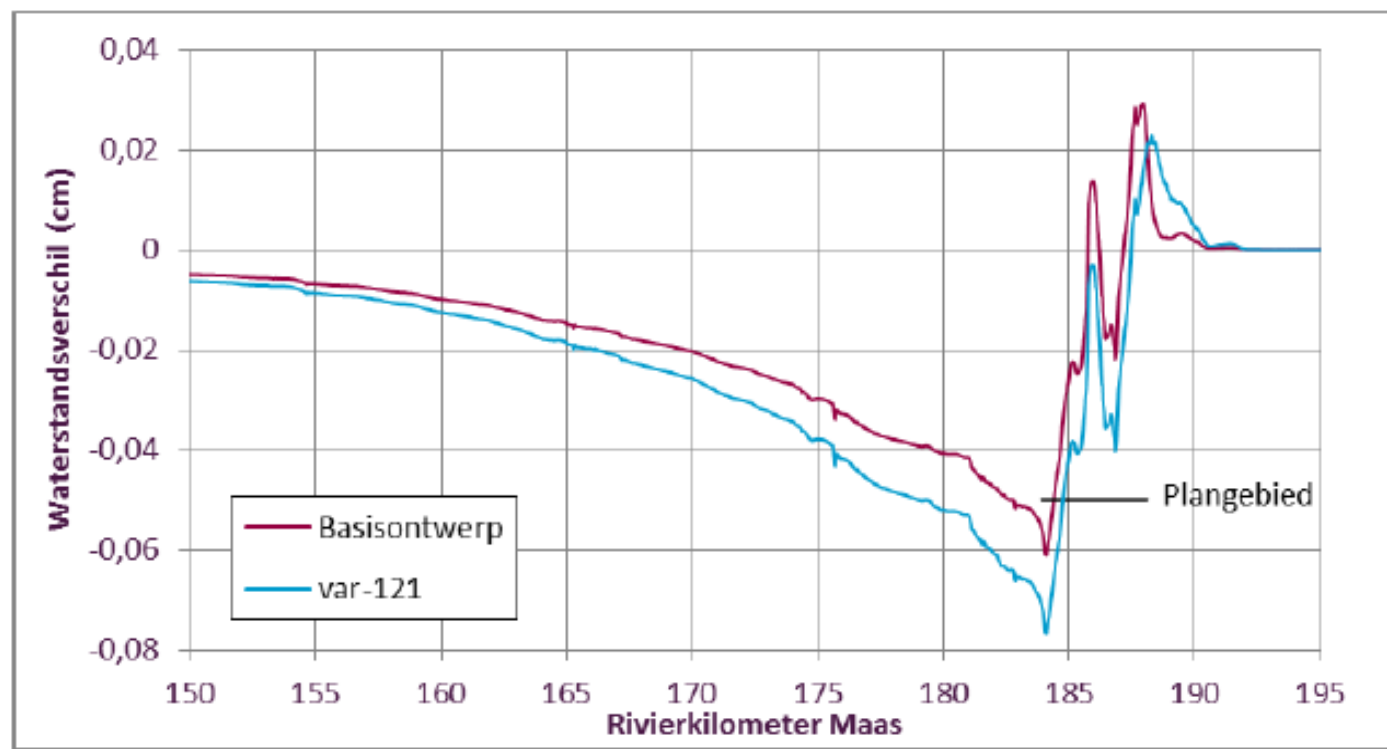

Stromende 'beek' in stagnant watersysteem

Begrazing een van belangrijkste beheermaatregelen

Groot palet graasdieren inzetbaar, aantallen, seizoen- of jaarrondbegrazing zijn het meest bepalend

Naast graasdieren, doet ook inheemse fauna mee als “grazer”

Gestuwde Maas, beperkte rivierdynamiek. Referentie: vergelijkbaar met Zeeuwse kreek.

Zal de Zwarte stern als broedvogel terugkeren?

Beperkte potentie voor stroomdalflora

Na ca 5-10 jaar

Landschap blijft beleefbaar wijds, relatief open, rijk aan overgangen, lokaal gesloten

‘Oijense Wachter’

Openstelling als “struinnatuur”

Koornwaard Empel, rijke aanwezigheid stroomdalflora

14-4-2018

Google Maps

Google Maps

Afbeeldingen ©2018 Google, Kaartgegevens ©2019 Google 200 m

Natuurmonumenten

Natuurmonumenten

Vrij toegankelijke riviernatuur

Met een grote belevingswaarde in een divers en steeds veranderend landschap

Divers recreatief medegebruik

Veelal opengesteld als struinnatuur, afhankelijk van inrichting

Natuurmonumenten

Dank voor uw aandacht!